

Skildring av ett världsarv

FOTO: I Kambodja är dansen en del av livet, men den anrika Kungliga baletten höll på dö ut under Pol Pots dagar. Göteborgsfotografen Anders Jirås skildrar en konstform som utnämns till världsarv.

Det är torsdag, vilket betyder att man offerar till danskonstens gudar. Även på Dansmuseet i Stockholm, åtminstone så länge utställningen *Konsten kan inte dödas – även om Pol Pot försökte* varar. Vid bilden av den dansande guden Maha Eysel står blommor, frukt och rökelse, allt enligt kambodjansk sed.

Utställningshallen är fylld av färgstarka dansbilder från Kambodja, alla tagna av fotografen Anders Jirås från Göteborg. Sedan 2005 bor han även i Phnom Penh, Kambodjas huvudstad. Han sålde sin lägenhet här och flyttade dit just för att fotografera dans. Ett mångårigt intresse för asiatiskt tankeliv och inspiration av kontakter han fått genom Göteborgs Dans- och teaterfestival var drivkrafter. Den självpåtagna uppgiften har fört honom ut på märkliga äventyr, rakt in i hjärtat på en kulturform som var på väg att dö ut.

Gömde sin konst

Den Kungliga kambodjanska baletten fick status som världsarv av UNESCO 2003. Yrterst få i den stora truppen med gamla anor undgick Pol Potregimens skräckvälde i slutet av 1970-talet. De som överlevde gjorde det genom att gömma sin konst. Nu pågår arbetet med att väcka traditionen till liv igen och överföra dansen till nya generationer.

– När jag reste hit för utställningen fanns bara fem kvinnor ur den gamla baletten i livet. En av dem var väldigt sjuk, berättar Anders Jirås och guidar till en monitor där

Gamla dansare blir påklädare åt de yngre. Det är ritualer som nästan är en föreställning i sig. Dräkternas maktlösa prakt framgår av bilderna.

en av de gamla kvinnorna demonstrerar en svärdsdans.

Hon hanterar övningspinnen med en säkerhet och grace som borde få varje ninja att blekna. Utbildningen i den klassiska kambodjanska dansen, som har tusenåriga anor, följer ett gurusystem. Mästaren lär sin efterföljare. Gamla dansare blir påklädare åt de yngre. Det är ritualer som nästan är en föreställning i sig. Dräkternas maktlösa prakt framgår av bilderna. Inför varje föreställning bär dansarna också fram offer i form av blommor och frukt till sina mästare.

– I princip begär de tillstånd att få utföra vad de har lärt sig. De ber om copyrighttillstånd, säger Anders Jirås.

Hör samman med livet

Den kambodjanska dansen är mycket rituell, dansen hör nära samman med livet.

Historierna hämtas ofta ur det indiska epuset Ramayana. I den kungliga baletten dansar kvinnor tre av de fyra klassiska rollerna, – prinsessan, prinsen och demonen/jätten, men inte apan. Prinsessan Buppha Devi, halvsyster till nuvarande kungen, Norodom Sihamoni, är en berömd dansare och koreograf som finns med i utställningen.

Den visar även andra dansformer samt de klassiska skuggspelen där dockorna är bilder utskurna i läder. Anders Jirås har fotograferat under repetitioner och föreställningar, samt på skolor. Den kungliga baletten dansar sällan offentligt, men Anders Jirås hade turen att få se truppen.

Bilderna publicerades sedan i en ny veckotidskrift, hovet bad att få använda en av dem och det blev också en utställning med hans

NÄRBILDER. Utställningen *Konsten kan inte dödas – även om Pol Pot försökte* består av färgstarka dansbilder från Kambodja, alla tagna av fotografen Anders Jirås från Göteborg. En utställning som nu visas på Dansmuseet i Stockholm.

dansbilder på National museum of Cambodia i vintnas.

Fotografen bjöds också in till en äkta boung soung, en klassisk offerceremoni för landets väl och ve samt hedrande av alla döda kungar.

Väl på plats upptäckte Anders Jirås att det bara var han och den kungliga familjen som deltog.

– Det kändes lite märkligt att ta fram kameran då, säger han.

En andeceremoni, långt ute på landet, dit

två forskare bjöd med honom, blev en lika fascinerande upplevelse.

– En schaman lät andarna ta plats i honom. Fem stycken under kvällen, med olika stil och uttryck. Åskådarna bad och blev välsignade. Jag ställde mig vid sidan och observerade – med respekt.

När utställningen slutar 8 maj återvänder Anders Jirås till Phnom Penh. Även kameran har försetts med kambodjanska vänskapsband.

LIS HELLSTRÖM SVENINGSON

ANDERS JIRÅS

Alder: 65.

Yrke: Fotograf

Bor: Phnom Penh och Göteborg

Specialintresse: asiatiskt tanke- och kulturliv, särskilt dans

Aktuell: med fotoutställningen *Konsten kan inte dödas – även om Pol Pot försökte* på Dansmuseet i Stockholm t o m 8 maj.

